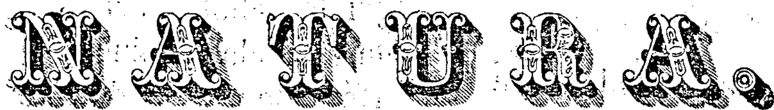
Anul VI. No. 33 8 Septemvrie 1865.

JURNAL DE SCHNTE.

ESE DE 4 ORI PE LUNĂ

Pretul abonamentului:
Bucuresci........64 lei pe an
Districte.........69 — —

Redactori:
Dr C. EXARCHU și Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE
se fac la Redacțiă, strada Serafim, ce'i dice și a Pensionatului No. 10, in dosu Coltzi, și la DD. Librari.

INSTRUCTIA și EDUCATIA.

« Ne se poco io vi dia, da imputar sono
Chot quanto io poso dar, tut, o vi dono
Ariosto.
Dacă pucin vě dau un sunt de inputat
Căci cât pot da, tot vě dau.

« Populul care are celle mai bune scholi este cel d'ântêiu dintre populi; dacă nu este stădi va fi mâine.

(«Iules Simon» L'Ecole)

CIRCULARA CATRE TOȚI MITROPOLIȚII ȘI EPISCOPII DIN ȚERRA.

Locul de onóre în colónele jurnalului nostru n'a fost p'înă acum occupat cu atâta autoritate ca astă-di.

Circulara, prin care Capul Instrucțiunii publice se adresă în termenii cei mai calduroși către Capii Sfântei nóstre Religii pentru respândirea Instrucției și Educatiei în tótă Romania, este un act a caria importanță va fi aprețiată de ori ce roman de inimă și intelligință.

Religia este cea mai mare forță morală ce póte exista într'o societate și Capii ei pot deveni forțele celle mai puternice și celle mai iresistibile ce se pot exercita asupra unui popol.

Ne unim dar cu căldurosul apel ce Domnu Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice adresă către toți Mitropoliții și Episcopii din țerra și ne asociâm din tóta inima cu sentimentul ce a dictat circulara sa.

Actuali Capi ai clerului nostru vor reîncepe gloriósele tradiții, un minut întrerupte, alle mamei nóstre Eclesiei române și vor aduce aminte generațiilor presente gloriósele nume alle Filareților, Veniaminilor, Grigorilor etc. etc. . .

In presința unei forțe și unei influențe ca aceia ce pot exercita capii Religiei pentru **Instrucția** și **Educația** terrei ne simțim prea mici și prea umili ca să îndrăsnim a mai adăogă că, tóte forțele nóstre, tótă activitatea, tóte vegherile vor fi cu aceia care împing societatea nóstră către lumină și moralitate.

Schólele, Gymnasiile, Lyceele, Facultățile pot face mult pentru luminarea și Instrucția Nației, pentru moralitatea ei însă și pentru propriu disă a ei Educația nu e forță mai puternică de cât aceea ce ne o póte da Religia.

Să lucrăm dar cu toți pentru ridicarea și întărirea sentimentului religios și combaterea acellui scepticism care servéză și ridica ori ce forță resortului uman. Nimic nu ne întristéză mai mult de cât acea dispreț̦uitóre indiferință ce mulți din juni nostri arată către strebuna nóstră religie și acea complectă ignorență în care ne aflăm despe datinele ei.

Dar să lăsăm pe D. Ministru să vorbiască.

—

Prea Sânțite,

Religiunea nóstră străbună a fost in trecut scutul romanismului și era scutu al naționalitâții: căci, din scutul acei religiuni isvóra asupra ei lumina și adevĕrul.

La păstorii suffletesci ai națiunii și astădi cerem concurs pentru luminanea națiunii. In diua de 1 Septembre intră in lucrare nuoa lege scholaria cu marele principiu al obligațiunii instrucțiunii primarie. Punem acest principiu mântuitor sub umbrirea bisericei strămoșesci.

Rădicați, Pré Sânte, vocea amvonei pentru esplicarea lui. Puneți a se face rugăciuni in tótă eparhia Pré Sânției-Vóstre pentru prosperitatea instrucțiunii publice. Ordonați clerului să indemne pe săteni, mai ales, a'și trămite copii la schólă, căci gloria religiunii va sta in isbênda luminei, și salvarea patriei Române nu este de câtu cu acéstă condițiune.

Dorim imbunatățiri cu toți. Schóle și'eară schóle! lumină și eară lumină; și imbunatățirea este assigurată și este asigurată sórtea romanismului.

Schólele in trecut se țineau in pridvorele bisericilor nóstre.

Faceți, dar, Pré Sânte, prin influența salutariă ce vĕ dă sânta nóstră religiune, ca și pe viitor, schoala să fie pridvorul bisericei Române și ambele intrarea sigură la tempulu bunului, allu adeverului allu frumosului și allu romanismulul.

Priimiți etc.

Ministru *D. Cariagdi.*

No. 28452, 29 Augustu.

QUESTIA STABILIRII ORTHOGRAPHIEI ROMANE.

Iată un subiect de care jurnalele de peste *Carpațĭ din Transylvania și Banat* se ocupa cu o rară predilectie. Acéstă preocupație din partea fraților noștri Românĭ din Trsnsylvania, Banat și Pesta o considerăm ca o manifestare matură a unor spirite bine cugetătóre.

Questiunea limbeĭ în adevĕr este de o importanță capitala pentru aceĭ popoli ce doresc și căuta a'și consolida naționaiitatea și existența lor.

Limbeĭ, pe care nea păstrat'o cărțile Bisericei nóstre orthodoxe, suntem datorĭ existența nóstră națională.

De limbă maĭ ântêiu de tóte s'au occupat aceĭ bărbațĭ cu cugetarea matura, care au voit să înalțe națiunea lor și să'i dea consciință de demnitatea și chiar existența eĭ.

Românul care a făcut cea maĭ mare revoluție în țerra Românéscă n'a fost un general sau un rege mare, ci a fost. . . . *Dascălul Lazar.*

Forța care a ucis pentru tot-d'aunnape Fanarioțĭ și a scăpat țerra de funestele influențe a le regimuluĭ lor asupra naționalitățiĭ nóstre, nua fost forța armatelor tutulor Rușiilor, ci a fost forța. . . . cuvîntării acellui obscur Transylvănén ce găsise un refugiu și un auditoriu de câțĭ-va discepolĭ într'o cameră obscură și dărămată([1]) dar pe care el o illumina și o înalța prin cuvîntările salle în care el vorbia românilor de limbă și de naționalitate.

Cuvintele salle nu cădură pe locul petros și sterp de care vorbeșce porabola Evangelieĭ și în care semênța cea bună nu póte prinde

(1) Casele unde era museul național în curtea Academieĭ. „*Natura*“ își dă votul seu pentru ridicarea unei Statue *Dascălului Lazăr* în locul unde pentru prima oră de atâția seccolĭ se vorbi Românilor de limbă și de naționalitate. Timpurile fiind grele „*Natura*“ altă dată, în timp oportun, va deschide o listă de prenumerații pentru ridicarea unui monument illustruluĭ Lazăr. Jurnalele Transylvane ne vorbesc despre un monument ridicat memoriei luĭ Lazăr de compatriotul nostru, vechiul boer Contele Scarlat Rosetti, senator român. In numĕrul viitor vom vorbi cititorilor nostri de acestă laudabilă faptă.

rădăcină şi se usucă îndată ce o depun aceia care o sémănă.

Cuvintele salle căḑură pe pămĕnt bun şi Satana, spiritul rĕuluĭ, care se temea ca să nu fiim mîntuiţĭ printr'ênsa, nu putu să înăbuşască s'au să ridice sêmênţa cea bună care dede fruct şi acesta fu punctul de plecare al schólelor nóstre naţionale.

Fraţi noştri de peste Carpaţĭ se ocupă acum fórte mult de limbă, şi societatea litterară română din Arad (despre care sperăm a vorbi într'unul din numerile viitóre) a adresat o scrisóre, este cât-va timp, către asociaţiunea Transilvană şi către societatea din Bucuvina pentru a se convoca un fel de congres unde să se discute questia unificării orthografiălor române.

„ Acéstă scrisóre, ḑice un jurnal român, ce ese în Pesta([2]) nu esclude pe Romani de peste Carpatĭ ci a lăsat în libera lor voie a'şĭ alege membrii prin care eĭ se vor representa şi vor participa la stabilirea ce o dorim atât de ferbinte pentru interesul Litteratureĭ nóstre. Noĭ pururea am dorit să se statornicĭască orthopgraphia cu concursul tutulor românilor ca ast-fel să pótă fi *moralmente* obligatorie pentru toţĭ. . . .

„ Am îngrijit neîntrerupt să vedem cum vor priimi Românĭ de preste Carpaţi ideea stabilireĭ uneĭ ortohgraphiă. Eĭ nicĭ luară notiţĭ prin jurnalele lor despre acest eviniment. . . .

Póte că fraţi noştri, adăoga ḑisul jurnal, ca *ómenĭ politicĭ*, cugetă maĭ mult de cât vorbesc ast-fel şi în astă privinţă îşĭ vor fi făcut socota. „

Să facem ca vorbele jurnaluluĭ român din Pesta să nu fie o ironie pentru noĭ, ci să arătăm că ca ómeni politicĭ că cugetăm maĭ mult decât vorbim.

Sperăm că pîntre membri Consiliuluĭ general al Instrucţiunii publice ce d n tótă România sunt convocaţĭ astă-ḑi în Bucureşcĭ se vor afla unii care vor cugeta asupra miḑlócelor cellor maĭ nemerite pentru a ajunge la soluţia questieĭ ce preocupă atât de mult pe fraţi noştri de peste Carpaţĭ. Cu atât ma mult ca anarhiă în ortographia de care ne servim este complectă, anarhia împ nsă atât de departe în cât chiar numele, proprii numaĭ şcim cum să le scrim modificându-le adesea: aşa spre esemple vedem, scriindu-se când:

Alessandru Ión I când Alexandru Ión I.

Massim sau Maxim.

Alessandrescu sau Alexandrescu, sau Alecsandresca.

Essarhu prin modificaţia orthographieĭ primitive Exarchu.

Natura, neprejudicând însă questia, şi ca s'o ḑica întrea cât, crede că adevărata orthographie a acestor nume proprii este cea următóre:

Alexandru Ión I iar nu Alessandru Ion I.

Maxim iar nu Massim.

Alexandrescu I iar nu Alessandrescu.

Exarchu iar nu Essarchu.

Credem că aceste persóne dintre care cea d'ântêiŭ este Capul Statuluĭ Român, celaltă membru al Consiliuluĭ permanent al Instrucţiuniĭ publice, cea da treia Director al Ministeruluĭ Justiţieĭ, Cultelor şi Instrucţiuneĭ, cea din urmă profesor de facultate şi membru al Consiliuluĭ general al Instrucţiunii publice, credem, ḑic că aste persóne se interesă a sci care este adeverata orthographie a numelor ce pórtă.

Nu cred că póte fi questiă care să'ĭ atingă maĭ de aprópe de cât questia.

Stabiliria, Orthograph ieĭ române.

DEFECTUOSITATILE NUOEI LEGI SCHÓLARE.

(urmare) *)

Dupô ce în articolul precedinte demonstrarâm imposibilitatea comitetelor scholare prevĕḑute de noua lege, în vedere cu cerinţele pedagogice, didactice şi administrative chiar, alle schólelor judetuluĭ, să amintim ânc'o inconsquenţă în care e dus legiuitorul, care o-dată a făcut d n consiliile comunale, comitete scholare.

Pân'acum concursurile de învĕţătorĭ sătescĭ, ba chiar şi acelea de schóle primare urbane şi de professorĭ gimnasialĭ se făcură înaintea comitetelor maĭ ales a acelnia din Iassy.

Legiuitorul noueĭ legĭ simte bine de astă dată că a face din Consiliile Comunale, juriĭ de concursurile professorale ca celle ce sunt comitete scholare, este a împinge *lucrul* pré departe, şi, decĭ, speriat, pare-se, de premisele, ce apar, maĭ preferă a cădé într'o inconsequenţe stabilind in juriu numaĭ *delegaţĭ din consiliul comunal,*— cariĭ totuşĭ nu şcim ce vor face în

([2]) Concordia 8/20 Aug.

(*) Veḑi No. 32.

acest juriu,— pe lângă o majoritate de bărbaţi luaţi dintre aceĭ aĭ învăţămîntuluĭ (Art. 369 2 şi 3), ba chiar în unele casurĭ, anuléză cu totul comitetele scholare, compunênd juriul numaĭ *din* persóne străine Consiliuluĭ Comunale, precum è Prefectul, Revisorele şi Institutorele superior. (369.—1).

De assemenea inconsequenţe sunt la tótă pagina, şi nu ne propunem a le semnala acĭ, căcĭ am eşi din cadrul ce ne-am tras la început.

Trecem la şirul materieĭ nóstre.

Consiliul Permaninte: Déca am fost pucin reverenţioşi cu comitetele nouĕ scholare, écŏ de astă dată ne descoperim capul 'naintea areopageluĭ inventat de legea nouĕ sub numele *de Consiliul Permaninte*. Cu tótă buna cuviinţă vom dice însă, că nu inţellegem maĭ mult ce è consiliul permaninte, de cum am înţeles ce ascéptă legiuitorul de la Consiliile comunale transformate în Comitete Scholare.

In adevĕr pe de o parte *Consiliul permaninte* prin *originea* ce'ĭ dă legea Schólelor (numire ministerială iar nu alegere) nu póte în deajuns a se uni cu ideia uneĭ perfecte independinţe, şi pe de altă parte, atributele ce'ĭ însuşesce legea, 'lu face un corp *centralisator* de activitatea intellectuală a judeţelor, un corp ucidător a verĭ ce mişcare litterariă didactică din judeţe şi maĭ presus de tóte, prin Art. 14, un minunat midloc de paralisare a verĭ ce lucrare. Acest *Consiliu permaninte* se dă de lege ca un corp consultativ, şi inţellegem bine că legea să oblige pe Ministru a consulta dé pururea şi în tóte, dar a se dă Ministruluĭ *Veto* contra propunerilor consiliuluĭ şi a nu se da apoĭ, fiĭ consiliuluĭ acestuia, fiă Ministruluĭ libera acţiune, este a se cere *paralisia*, şi adese, în questiunele care cer o grabnică soluţiune, este a da ocasiunĭ de daune nereparabile —

— Ce am fi voit noĭ în loculŭ acestuĭ Consiliu Permaninte?

— Noĭ am fi voit, în interesul uneĭ bine făcĕtóre decentralisărĭ şi libertăţĭ, cât şi al uneĭ maĭ sufficiente independinţĭ a organelor de administrare, următórele disposiţiunĭ:

Art. Totalitatea schólelor Române compunând *Universitatea Română*, România se împarte în două regiunĭ universitarĭ şi anume:

a) Regiunea universitară de Nord cu jurisdicţiunea asupra judeţelor....

b) Regiunea Universitariă de Sud cu jurisdicţiune asupra judeţelor.....

Art. Pentru administrarea fie-căreĭ regiunĭ universitariĭ, ministerul Justiţieĭ etc. se ajută de câte un consiliu academic, cu reşedinţa unul în Bucureştĭ, şi altul în Iassy.

Art. Consiliile academice regionale se compun din:

a) Rectorele universităţeĭ regionale.

b) Decannii facultăţilor.

c) Un membru al sinoduluĭ Eparhiale.

d) Preşedintele curţeĭ de casaţiune în Bucuresci şi al curţeĭ de apel în Iassy.

e) Primul medic.

f) Patru din membriĭ aleşĭ aĭ consiliuluĭ general al instrucţiuniĭ publice, aleşĭ de acest consiliu din aceĭ reşedinţĭ în Bucuresci şi Iassy.

Art. Rectorele Universităţiĭ presidă consiliul academic regionale, în numele ministruluĭ Just. Cult. şi Instrucţiuniĭ publice. Ministrul póte delega presedinţia şi altora dintre membriĭ Consiliuluĭ Academic regionale.

ATRIBUTE.

Art. Consiliul academic este de doue categoriĭ

a) Consiliul academic.

b) Consiliul academic regionale.

Art. Consiliul academic compus din Rector, Decanĭ şi professorii facultăţilor este auctoritatea comitrice a universităţiĭ dupe speciale regulaminte.

Art. Consiliul Academic regionale compus precum, la Art. .. de maĭ sus, are următórele attribute şi îndatoriri.

a) Consiliele academice regionale sînt corpuri consultative pe lângă Minis. de J. C şi Instr. publică in tot ce se attinge de instrucţiune şi de cultura naţională. Tóte decissiunile luate, dar, de Ministrul J. C. şi Instr. publica vor purta formula „Audind pre Consiliul Academ. al regiuniĭ Universitare de ..."

Art. Ministrul J. C. şi Instrucţiuniĭ Publice e obligat să ia în tóte casurile avisul Consiliuluĭ academic regionale, dar póte a esecuta lucrarea şi în opposiţiune cu consilul. In acest cas însă Ministerul J. C. şi Instrucţieĭ publice va suppune casul la cea întâĭ sesiune a Consiliuluĭ Generale.

Art. Consiliele academice regionalĭ sunt organe essecutive ale Ministruluĭ, J. C. şi Instrucţiuniĭ publice în tot ce se attinge de aplicarea şi priveglierea întocmaĭ aplicărĭ a regulamentelor şi a legilor relative la instrucţiunea publică şi cultura naţionale, cât şi la administrarea lor materiale.

Art. Consiliele academice regionale sunt cu autoritate propriă în următórele oridine de materiĭ:

a) Defigerea dilelor de examene şi dirigerea examenelor semestriale şi anuale în tóte schólele din regiunea universitară.

b) Regularea, cercetarea şi aprobarea cărţilor didactice la schólele din tótă regiunea universitară.

c) Adunarea, pregătirea şi communicarea lor consiliului generale al Instrucţiuni publice, prin Ministerul J. C. şi Instru. Pսblice, a observărilor din cursul anului asupra metódelor, cărţilor şi a programelor aplicate în schóle.

d) Sfătuirile, reprimandele verbali şi în scris, în şedinţa plenariă sau prin delegaţi, pentru acei din corpul profesorale, carii s'ar dovedi cu abateri de la îndatoriri saŭ de la moralitate.

e) Cererile la ministeriŭ de suspedarea vreunuia din membrii corpului învĕţător, pentru abateri grave.

Suspendarea remâne aplecată, dupe aprobarea ministrului J. C. şi Instr. publice, pînă dupŏ judecata causei de Consiliul Generale.

f) Menţinerea disciplinei prin internate şi schóle. Pedepsirea cu espulsiunea provisorie de la examene, schóle, şi internate, a elevilor de veri ce categorie. Espulsiunea definitivă se va face numai cu aprobarea ministrului.

g) Formarea şi publicarea anuarului instrucţiunei publice al regiunei Universitară.

Art. Consiliul academic regional se ajută în atributele séle, de comitetele *scholare centrale* şi de delegaţiunile rurali.

Art. Consil. Academ. Regional se transformă în societate de cultura regională, de câte ori chiamă

ARAGO.

în sînul seŭ, cu vot deliberativ, pre toţi profesorii de facultăţi.

Art. Societăţile academice regionali alege membrii onorifici şi corespondenţi dintre învĕţătorii români şi streini dupo speciale statute.

Art. Societăţile academice de cultură regionale se ocupă, împărţită în secţiuni, de tot ce interesă limba, istoria naţională, progresul şciinţelor atât în genere cât şi cu privire la Români.

Art. Pentru tóte questiunile litterarii şi sciintifice societatea regionalê de cultură este cu deplina iniţiativă şi putere în lucrările sale.

Art. Pentru lucrările litterarii şi sciintifice societatea academică de cultura se servesce ca de organe immediate, de Comitetele centrale judeţene, de revizori şi inspectori, şi în genere de veri ce membri din corpul inveţetorŭ.

Art. Societatea academică de cultura regionale va stărui pentru înfiinţarea de muzee regionale, de colecţiuni pentru sciinţele naturale, de bibliotece poporare, de biblioteci judeţiene şi didactice, de cursurile dominicale şi de *nóptc* pentru lucrători şi adulţi, de cursuri libere etc. Soci-

etatea de cultură regionale trebue, cu u'cuvênt, se fiă nu numaĭ pivotul uneĭ adevérate mişcărĭ litterarĭĭ şi sciintifice, dar şi unuĭ reale focular de luminare şi de cultura a poporuluĭ Român.

Vom avé ocasiune de a compara maĭ de aprópe rolul consiliilor academice regionale ce propunem şi al Consil. Permaninte înfiinţat de legea nouă. (va urma).

V. A. U.

INAUGURAREA STATUEI LUI ARAGO.

„Vîrfurile celle maĭ înalte alle sciinţeĭ nu sunt accesibile tutulor; Elle nu sunt însă tot dauna încongiurate de norĭ. Savanţi cei mai illustri, ajunsi în culmea gloriei lor, pot fáro să se înjoséscă, să arate sciinţa lor *mulţimei* şi să se silésca a fi înţelleşi de dênsa.

Toţi nu au făcut acéstă încercare. Sau din dispreţ, sau din neputinţă s'au văḑut geniuri mari, mulţumindu-se de un mic numĕr de discipoli, şi necătând a respăndi sciinţa lor astfel ăncât *mulţimea* să se bucure de dĕns. Alţi din contră. nu mai pucin mari dar în acellaş timp mai omenoşi, nu uită nici o dată că adevĕrul este un bine comun. Ei scot din sciinţă aceia ce fiecare póte priimi cu profit şi căştigă, expunĕnd proprile lor lucrări, autoritatea necesarie ca să respăndéscă lucrările cellor lalţi şi să le judece. Marea lor voce, cu religiositate ascultată, mişcă atunci inimele prin eloquenţa sa şi prin prestigiul unui nume iubit şi unei glorie priimită de toţi.

Ast-fel era Francisc Arago„ „Aceste rînduri în care geniul vestitului savant frances despre care voim a vorbi cititorilor Naturei este aşa de bine caracterisat, le extragem dintr'o notiţie sciinţifică citata de D. Ioseph Bertrand înaintea statuei lui Arago ce s'a inaugurat în Francia (pe la sfîrşitul lunei lui August) la Estagel, locul natal al illustrului savant Jurnalele, care ne vorbesc despre acéstă inaugurare, ne spun că sunt pucine exemple de un intrusiasm comparabil cu entrusiasmul ce acésta serbătóre a desteptat în inimile populaţiilor Pyreneilor Orientali (departamentul în care se află localitatea Estagel). Aceste populaţii au pentru Arogo mai mult decât o afecţie căldurósă, elle au pentru dînsul o adevĕrată adoratie.

Prima inscripţie ce isbia privirilele acellora ce au avut fericirea să asiste la acéstă serbătóre era: *Estagel prea iubitului sĕu Arago.* O mulţime de alte inscripţii exprimând idei analóge se citiau prin tóte uliţele. Strigări de veselie eşiau din tóte pepturile şi cu un caracter de spontaneitale de care nu pot avea o idee de cât aceia care cunosc populaţiile meridionale, atât de impresionabile şi atât de ardente în căldurósele lor manifestaţii. Enthusiasmul ajungea în culmea sa când oratori care au luat cuvêntul înaintea statuei lui Arago exprima idei de natură a atinge inima şi a mişca spiritul Aclamaţiile celle mai căldurósе s'au ridical pînă la ceruri când unul din acestĭ oratori terminând discursul seu (Isaac Pereire deputatul Pyreneilor Orientale) a pronunţat vorbele următórie:

„Mari învăţăminte, Domnilor, resultă pentru noi din solemnitatea la care esistâm.

„Acésta solemnitate arată mai ânteiu acestui popol care ne înconjoră preţiul muncei, al sciinţei şi al virtuţei civice, şi ne arată cu ce aureola de glorie sunt încoronaţi ómeni care au illustrat terra lor.

„Acéstă serbătóre justifică în chipul cel mai strălucitor ceea ce Arago însuşi, enumĕrând în admirabilul seu discurs asupra suffragiul universal titlurile poporului, ḑicea de unele din numele celle mai gloriόse eşite din sînul seu J. J. Rousseau, Geometru Fourier, Moliere, Franclin. Massena ([1]) Kébler, toţi fii de meseriaşi, de cultivatori toţi immotalisaţi prin geniul lor şi chemaţi în Pantheonul istoriei de Patria recunoscĕtóre.

Pintre aceste nume gloriόse se aşeza numele lui Arago. Admiraţia vóstră face dintrînsul egalul tutulor glorielor nóstre naţionale„

Ne pare reu că spaţiul şi cadrul Jurnalului nu ne permite să reproducem în întreg admirabilul discurs al vestituluĭ bancher şi duep-

1) S'ar putea adaoga Lincoln. Richard Cobden, Robert Peel... Cousin Proudhon etc. etc.

tat frances Isaac Pereire. Nu ne putem însă opri de a reproduce rîndurile următóre:

„Ómenĭ ceĭ marĭ, Domnilor, nu mor. Ideile lor respândite în lume trăesc în sînul generaţiilor viitóre şi perpetuă ast-fel existenţa lor.

„Acesti ómenĭ au drept familiĭ: famillia sangelui şi famillia spirituluĭ; una intimă şi restrînsă, cea laltă publică şi nelimitată care se întinde în depărtare . . .

„Arago nu este numai al famillieĭ salle, el este al oraşului în care s'a născut, al provinţieĭ unde priimi primele salle impresiunĭ, al Franceĭ pe care el o împodobi devenind una din illusraţiile salle celle maĭ admirate, alle Europĭ şi al tutulor popórelor civilisate pe care el le a luminat prin geniul seu.

„Arago are drept moştenitorĭ pe de o parte pe ómenĭ în alle cărora vine curge acellaş sînge ca al seu, pe de alta, pe aceia care trăise de viaţa sa intellectuală sau în domenul *sciinţeĭ* sau în domenul *politiceĭ;* în domenul *sciinţeĭ,* pe aceia care continuă lucrările şi cercetările salle şi vin să adaoge nuoĕ descoperirĭ la descoperile cu care el înzestrà lumea; în domenul *politiceĭ* pe toţĭ aceia care vor, ca şi dînsul ameliorația sórteĭ claselor cellor maĭ numeróse alle societăţiĭ.

„Imprejurul acestuĭ monument, ridicat de patriotismul compatrioţilor seĭ vedeţĭ astăḑĭ îmbulzindu-se cu acelleaşi sentimente de amor şi admiraţie representanţĭ acestor duoĕ famillïĭ.„

E.

MIJLOACELE D'A CONSERVA LAPTELE.

(umare şi finit). [1])

Laptele ce provine din păsciunĭ şi care se aduce în cutiĭ mari de tinichia maĭ pline, este supus la un examen, sub puntul de vedere al qualităţilor salle ş'al ţineri în apă; apoĭ 'l stricóră printr'o pînză fină spre a scóte pêrul saŭ alte corpurĭ ce ar putea fi în suspensiune. Dupô ce 'l strânge într'un vas îl suppune într'o baie la tempepatura de 88⁰ saŭ 90⁰; se scie că materiile albuminóse care fac parte din caseina laptelui, cu tóte că sunt 1 sne de închiegat prin acide, nu se închiagă numaĭ prin căldură.

Să fie acésta motivul sau nu? se produce óre care modificaţiuni în urma înălţarei temperaturei şi aste modificaţiuni impedică să nu se producă altele când se încălḑesce în gol la o temperatură destul de 'naltă. Se vede un început de închiegare, căci când se golesc vasele remâne pe pereţi din ântru un strat subţire asemenea albuşului de oŭ. Trebue să îngrijim ca să spălăm bine vasul când se mai umple a duoa óră spre a împedica d'a nu deveni o causă de fermentaţie. Unul din puncturile importante ale astei preparaţiuni consistă într'aceea că chiagul este redus la un strat foarte subţire şi laptele nu perde astfel de cât prea pucină materie. Asta provine din causa că încălḑesce laptele într'o baie a căreĭ temperatură nu trece peste 90⁰ în loc d'al încălzi la foc; pĕliţa d'asupra chiar nu este arsă sau prefăcută în cărbune, ceea ce ar putea să altere (strice) gustul laptelui şi să fie anevoe a curăţi acea superficială membrană.

Dar şi cu încălḑirea în baie de apă fiartă mult timp au întîmpinat mari dificultăţi, spre a curăţi vasul de astă peliţă. Au reuşit în fine printr'o operaţie prea simplă; fie care vas gol este resturnat asupra unui canal cu vapor la presiune înaltă. Indată ce vasul a fost tare încălḑit îl luăm şi'l supunem la apă rece. Schimbarea în starea chiagului prin temperatura vaporului, dilataţia şi contractia fărŏ veste a metalului vasului, fac să deslipească îndată chiagu. De când s'a găsit acest proceden aşa de simplu îl întrebuinţéză ca să cureţe vasele ce servă pentru a transporta laptele próspăt în locuri depărtate.

De vr'o câţi va ani se întrebuinţéză acelaşi procedeu în berăriile celle mari ca să cureţe butóele ce au ţinut bere de depositele ce s'au formta într'ênsele. Aste deposite de şi se

[1]) Veḑi începutul Nr 28.

deosebesc în privinţa gustului, au cu tóte astea óre-care analogii chimice. Operaţia finală arătată de D. Davison consistă a usca vasul pe din ântru cu aer uscat care trece prin dop şi care are o căldură de 150⁰ aprópe, temperatură îndestul de 'naltă ca să distrugă ori ce ferment. Se recomandă ca cel mai bun proceded d'a spăla şi curăţi bine vasele în care se expeduesce laptele.

Dupŏ ce se încălḑesce laptele se pune într'un mare vas unde 'şi conservă mai tótă căldura, pe urma îl introduce în basine rotunde de aramă şi înconjóră operaţia d'o mulţime de precauţiuni, dirigind împrejurul aparatului un curent de vapor sau de apă rece, servindu-se şi de pompa cu aer spre a face gol. Ferbe apoĭ laptele până'l concentréză şi reduce volumul la maĭ pucin de $1/3$ adăogênd din timp în timp lapte próspăt.

Une orĭ laptele are un miros ne plăcut ce provine din óre care substanţe animale care trebuesc date afarŏ; acésta se observă mai cu sémă la laptele vacilor nutrite în grajdurĭ în mijlocul oraşelor.

Natura chimică a elementelor odorante este neconoscută, cu tóte că este probabil să fie o materie grasă animală analogă cu aceea ce dă uneorĭ berbecilor un miros aşa de neplăcut. Orĭ care ar fi natura acesteĭ substanţe se pare că aduce repede stricarea laptelui şi când se scóte prin acţiunea pompeĭ cu aer, laptele concentrat se conservă mult mai bine chiar la acţiunea aeruluĭ în vase dechise.

Laptele de vacĭ nutrite cu paste de grăunţe şi cu remăşiţe de la fabricĭ de zahar este de o qualitate inferióră, laptele ce provine de la vacile nutrite în aer liber, şi se conservă reŭ; este un lapte malat, ca bietul animal ce se ţine într'o stare de frigurĭ

Dupŏ celle expuse maĭ sus este posibil d'a deosebi acest lapte d'acela ce provine de la vacile nutrite cu păsciunĭ in aer liber.

Laptele tractat ast-fel a perdut aprópe 80 la 100 din apa sa; se extrage din basine de evaporaţie şi strămutate în alte vase de tinichea puse în ghiaţă; dup' ó oră a scăḑut la temperatura aerului atmosferic. In starea acésta laptele a perdut treĭ quarturĭ din volumul şi din greutatea sa şi póte fi distribuit consomatorilor prin drumuri de fer saŭ altfel. Se póte asemenea conserva in vase lipite pentru trebuinţa marineĭ. Fie care cutie cu lapte are într'ênsa un vas plin cu ghiaţă bine pisată; deschiderea este astupată bine c'un dop, şi astfel cu tótă căldura vereĭ de la New Jersey, laptele se conservă próspăt şi dulce. Volumul gheţeĭ întrebuinţat pentru cutiile cu lapte in America este aprópe un quart din laptele transportat, dar în clima rece a Engliterei a 8-a parte ar fi de ajuns.

Laptele astfel preparat se vinde la New-York 5 şi 6 leĭ ocaoa; consomatori pun apă în laptele concentrat şi ne asicură că póte să priméscă mai multă apă de cât nu i s'a scos prin evaporaţie, producênd un liquid cu acelaş gust şi cu aceleşĭ qualităţi ca şi laptele primitiv. Acésta arată că concentraţia produce în lapte o schimbare moleculară care face materiile grase şi caseina mai pucin capabile d'a fi amestecate cu apă; se produce făr' îndoială o combinare de zahar, de grăsime şi de caseină (principul caşuluĭ) care măresce gustul.

Ţerrile cu păsciunĭ frumóse precum e ţérra nóstră, ar trebui să găséscă în alimentarea vitelor un immens isvor de avuţiĭ.

Bucurescĭ, Imprimeria Th. Vaĭdes u Casa Bossel Nr. 34.